

5. Korte bespreking per soort.

5.1 Duikers - *Gaviidae*

-Parel-/Roodkeelduiker - *Gavia arctica/stellata*

Nj'87 past met 6736ex. (5.9 ex/hr) goed bij de laatste 5 jaren, waarin een toename van duiker-aantallen geconstateerd is, hoewel het totaal en het uurgem. niet hoger zijn dan in deze voorgaande 5 najaren. De uurgem. per deelgebied waren: ZH 4.8, NH 6.6 en Wd 6.3ex/hr. (resp. 86%, 74% en 89% naar Z(W)). Er was slechts één jul-waarneming: 0507 Hbz 1Z. In aug werden ook nog maar 2ex. gezien, maar in sep waren regelmatig enkelingen te zien. Eind okt werd al regelmatig een 10-tal vogels per uur gezien, doch grote aantallen werden in NH vanaf begin nov gezien en in Wd vanaf half nov. In NH en ZH culmineerde de trek rond half dec.

Beste dagen:

0511 Ame(5hr) 172W,20,11tp.

1212 Hbz(4hr) 433Z,45N,14tp.

1312 Hbz(3hr) 165Z,26N,1tp.

Van alle duikers kon 10.2% op naam gebracht worden. De verhouding Parel:-Roodkeelduiker was in NH 1:12.8, in ZH 1:5.5 en in Wd 1:19.7.

-IJdsduiker - *Gavia immer* (CDNA)

2111 Maasv 1Z

2811 Maasv 1Z

5.2 Futen - *Podicipedidae*

-Dodaars - *Tachybaptus ruficollis*

2410 Holwerd 1tp.

-Fuut - *Podiceps cristatus*

Er werden dit najaar vrij veel Futen gezien (n=11924; 10.1 ex/hr). In NH vlogen de meeste vogels langs (13.4 ex/hr), gevolgd door ZH (7.7 ex/hr) en Wd (3.9 ex/hr). In NH vloog slechts 40% naar Z, tegen 74% in ZH en 85% in Wd. Futen werden al vanaf begin jul in geringe aantallen waargenomen, maar uurgem. van meer dan 10 ex/hr kwamen pas vanaf half okt voor. In Wd werden de uurgem. ook later niet hoger, maar langs de Hollandse kust werden in de eertse helft van geregeld meer dan 100 ex per uur gezien. Hierbij was het opmerkelijk dat in NH de meeste vogels N-waarts vlogen en in ZH Z-waarts. Beste dagen:

0412 Hbz(2hr) 336Z,30tp.

0912 WeKa(3hr) 532Z

1012 Hbz(4hr) 78Z,2808N,14tp.

1312 Hbz(3hr) 237Z,282N,78tp.

1712 Hbz(2hr) 8Z,564N

-Roodhalsfuut - *Podiceps grisegena*

Het aantal van 268 Roodhalsfuten dit najaar was vrij matig. In NH werden 0.3 ex/hr gezien (40% naar Z), in Wd 0.2 ex/hr (81%) en in ZH 0.1 ex/hr (64%). De eerste Roodhalsfuut werd reeds op 0507 gezien (Hbz). In aug werden hier al in 11uur 13 vogels opgemerkt. In ZH verschenende eerste ex. op 0808, zowel te Maasv als te Bloem; in totaal werden hier in aug in 6 uur 7 ex. gezien. In Wd gaf de eerste Roodhalsfuut pas op 2609 te Schier acte de présence. Zowel in NH als in ZH was de doortrek gelijkmatic zonder duidelijke pieken, maar in Wd waren wel pieken waarneembaar in de derde week van nov en in de tweede week van dec. Beste dagen:

2110 Hbz(4hr) 4Z,4N

2111 Hbz(3hr) 7N,1tp.

2210 Hbz(3hr) 5Z,4N

-Kuifduiker/Geoorde Fuut - *Podiceps auritus/nigricollis*

Er werden maar liefst 79 'kleinere' futen signaleerd, waarvan 22 als Geoorde Fuut gedetermineerd konden worden en 24 als Kuifduiker. In Wd werden 13 ex. vastgesteld, in NH 44 ex. en in ZH 22 ex. Er waren in aug 3 uren met

4 ex. Terwijl de meeste vogels in NH en ZH tussen okt en dec werden gezien, kwamen in Wd ná begin nov nog slechts éénmaal 2 Kuifduikers in beeld op 0812. Verder werden alle kleinere futen in Wd vastgesteld tussen 1110 en 0911.

5.3 Stormvogelachtigen - *Procellariidae* & *Hydrobatidae*

-Noordse Stormvogel - *Fulmarus glacialis*

Naar huidige maatstaven is het totaal van 1651 ex (1.4 ex/hr) niet hoog te noemen, doch nog altijd een respectabel aantal. Het hoogste uurgem. werd bereikt in Wd (2.8 ex/hr), tegen in 1.5 ex/hr in NH en 0.3 ex/hr in ZH. Reeds met de jul-stormen werden grote aantallen stormvogels vastgesteld in NH en Wd. Hierna werden alleen nog grote aantallen gezien op een enkele dag in eind sep, ondanks regelmatige waarnemingen in de rest van deze maand. In okt en nov werden slechts enkele ex gezien en dec leverde nog een tiental vogels op. Beste dagen:

2607 Tex(3hr) 94N

2709 WeKa(8hr) 6Z,58N

Hbz(6hr) 2Z,600N

Ame(9hr) 117Z

0108 Hbz(8hr) 7Z,53N

Tersch(10hr) 104Z

-Grote/Kuhl's Pijlstormvogel - *Puffinus gravis/Calonectris diomedea*

2709 Tersch 10

-Grauwe Pijlstormvogel - *Puffinus griseus*

Het totaal van 510 ex wordt slechts overtroffen door de najaren '78 en '84. De meeste vogels werden in ZH en NH gezien (75% van het totaal). Reeds in jul werd een 9-tal Grauwe Pijlen opgemerkt, en ook aug leverde een 10-tal ex. Grotere aantallen werden gezien eind sep in Wd en vooral op 0810 in ZH en NH. Verder was de soort matig vertegenwoordigd in okt en nov. Vermeldenswaard is een dec-waarneming: 2812 WeKa 1Z. Beste dagen: 1209 Hbz(8hr) 17Z,3N,1tp. 2709 Ame(7hr) 23W 2709 WeKa(6hr) 2Z,14N 0810 Schev(4hr) 63Z Hbz(6hr) 12N Bloem(6hr) 53Z,11N Tex(2hr) 6N Hbz(10hr) 103Z Tersch(9hr) 47W

-Noordse Pijlstormvogel - *Puffinus puffinus*

Het totaal aantal Noordse Pijlen (n=134) was niet hoog. Meer dan de helft werd in NH gezien. In jul en aug werden regelmatig ex gezien, doch vrij wel uitsluitend in NH. Sep was veruit de beste maand voor deze soort; in okt en nov werden slechts enkele ex gezien. Beste dagen: 1209 Bloem(2hr) 5Z,3N 1509 Ame(7hr) 25W Hbz(5hr) 6Z,3N 2709 WeKa(3hr) 1Z,5N

-Vale Pijlstormvogel - *Puffinus puffinus mauretanicus* (CDNA)

0708 Hbz 1N

2209 Hbz 1tp. naar W

2108 Hbz 1Z (aanvaard)

-Stormvogeltje - *Hydrobates pelagicus* (CDNA)

2611 Hbz 1tp.

-Vaal Stormvogeltje - *Oceanodroma leucorhoa*

Maar weinig Vaaltjes werden dit najaar gemeld (n=85). De meeste ex werden ditmaal in Wd gezien (48ex), tegen 25 in NH en slechts 12 in ZH. In ZH en Wd werden alle Vaaltjes in de tweede helft van sep gezien. In NH waren er ook nog enkele meldingen uit okt en nov. Beste dagen: 1509 Ame(7hr) 13W 2709 Ame(6hr) 8W 2609 Tersch(2hr) 5W Schier(4hr) 6W 2709 Tersch(3hr) 5W

5.4 Jan van Gent - *Sula bassana*

Nj'87 laat, na de afgelopen twee zeer goede najaren, géén afname zien. Met 20.864 ex (17.4ex/hr) is dit zelfs het beste najaar voor deze soort ná nj'86. Evenals voorgaande twee najaren werd het hoogste percentage van de vogels in Wd gezien(50%), tegenover 41% in NH en 9% in ZH.

De gerichtheid van Jan van Genten-bewegingen verschilde behoorlijk per deelgebied; in ZH vloog 45% Z (13% tp.), in NH 23% (7% tp.) en in Wd 86% (6% tp.). In jul en begin aug werden reeds 10-tallen ex per uur gezien bij harde aanlandige winden. De écht grote aantallen werden geteld in de derde en vierde week van sep. In tegenstelling tot voorgaande jaren was er geen sprake van een piek in okt. Na half okt werden nog maar enkele uren met een 10-tal ex gemeld.

Leeftijdverdeling per deelgebied (%):
 %age gedeterm. 1st y. 2nd 3rd 4th ad.
 ZH 78 22 31 9 8 30
 NH 87 18 39 14 6 23
 Wd 42 21 26 16 11 26

In vergelijking met het voorgaande najaar valt het hoge percentage tweede jaars vogels op én het lagere percentage adulten. Beste dagen:
 2409 Hbz(7hr) 9Z, 426N 2709 Ame(10hr) 2376W
 2509 Hbz(8hr) 22Z, 462N 2809 Tersch(2hr) 1083W
 2609 Ame(9hr) 631W, 400tp. Ame(2hr) 659W
 2709 Tersch(10hr) 1611W

5.5 Aalscholvers - *Phalacrocoracidae*

-Aalscholver - *Phalacrocorax carbo*

Ondanks de naar verhouding vrij hoge aantallen waargenomen Aalscholvers in NH, was het totaal van 629 ex laag te noemen. Dit is waarschijnlijk te wijten aan de verminderde telintensiteit op ZH-posten, zoals WeKa en Schev, voorheen altijd goed voor vele Aalscholvers. De meeste vogels werden nu dan ook in NH gezien (48%) tegen 28% in ZH en 24% in Wd. In alle drie de deelgebieden werden veruit de meeste vogels in aug gezien. Daarna werden slechts onregelmatig ex gezien. Beste dag: 0408 Hbz(3hr) 42Z, 3N

-Kuifaalscholver - *Phalacrocorax aristotelis*

2107 Hbz 1 subad tp. *2409 Hbz 1Z
 3007 Hbz 1 imm tp. *2012 Egm 1 ad Z
 *2808 Hbz 1 ad N

5.6 Reigers, Lepelaars & Flamingo's - *Ardeidae*, *Threskiornithidae* & *Phoenicopteridae*

-Blauwe Reiger - *Ardea cinerea*

Een matig aantal van 301 ex werd vastgesteld. In ZH en NH werd een vergelijkbaar aantal gemeld, in Wd slechts enkele ex. Zoals gebruikelijk werd de meeste trek gezien in jul en in mindere mate in zug. Minder gebruikelijk was een piekje in okt. Beste dagen:
 0507 Schev(1hr) 41Z 1407 Hbz(3hr) 18Z
 Hbz(2hr) 15Z 2010 Hbz(3hr) 36Z
 1407 Schev(1hr) 54Z

-Lepelaar - *Platalea leucorodia*

2308 Hbz 1Z 2009 Schev 1N
 2408 Hbz 3Z

-Flamingo - *Phoenicopterus ruber*

0212 Holwerd 1 tp.

5.7 Eendachtigen - *Anatidae*

-Knobbelzwaan - *Cygnus olor*

0507 Schev 7N 2408 Egm 4 tp.
 1607 Egm 2Z 2908 Hbz 2N
 2407 Hbz 2Z 0412 Hbz 1N
 0608 Bloem 7N

-Kleine Zwaan - *Cygnus columbianus*

1411 Hbz 14Z 1312 Hbz 4Z
 2111 Hbz 2Z 2212 WeKa 18Z

-Wilde Zwaan - *Cygnus cygnus*

1312 Hbz 5Z

-Rietgans - *Anser fabalis*

0511 Hbz 13N 1412 WeKa 16Z
 0711 Hbz 4Z 2012 Hbz 2Z

-Kleine Rietgans - *Anser brachyrhynchus*

0511 Hbz 12N

-Kolgan - *Anser albifrons*

0511 Hbz 1N 0212 WeKa(2hr) 31Z

-Grauwe Gans - *Anser anser*

Er zijn 403 ex waargenomen, bijna uitsluitend in NH. In NH werden in alle maanden Grauwe Ganzen gezien. De vele waarnemingen in jul, aug en sep hebben betrekking op overzomerende ganzen van onduidelijke herkomst in de polders achter Hbz.

-Brandgans - *Branta leucopsis*

Het extreem hoge aantal van 2045 ex wordt veroorzaakt door één ter plaatse-telling aan de Friese waddenkust.

0911 Hbz 9N 1311 Holwerd 2000 tp.
 3112 Nwijk 36Z

-Rotgans - *Branta bernicla*

Ondanks enkele tp-tellingen aan de Friese waddenkust is het totaal van 7516 ex (6.4 ex/hr) niet indrukwekkend. De meeste ex werden gezien in Wd (44%, doch hiet 51% tp!), gevolgd door NH (43%) en ZH(13%). In jul werden reeds 5 waarnemingen gedaan, doch in aug slechts één. Vanaf de derde week van sep is de soort plotseling een regelmatige verschijning in redelijke aantallen. In NH werden de hoogste aantallen in de laatste week van sep gezien, in Wd echter pas rond half okt. Overigens werd de soort in kleine aantallen gezien. Beste dagen:
 2409 Hbz(4hr) 338Z 1910 Tersch(1hr) 242W
 2709 Hbz(7hr) 263Z, 135N 1311 Holwerd 500 tp.
 1410 Holwerd 1000 tp. 2111 Huisd(2hr) 246Z

-Witbuikrotgans - *Branta bernicla hrota*

1512 Schev 1 tp.

-Bergeend - *Tadorna tadorna*

Het totaal van 4304 Bergeenden (3.7ex/hr) was lang niet slecht. Een zeer groot %age werd gezien in NH (73%) tegen 26% in ZH en slechts 1% in Wd. Het aandeel Z-vliegende vogels was wat hoger dan normaal (49%). Dit is te verklaren, doordat er, naast de gebruikelijke ruitrek in jul, nu ook Z-waartse trek later in het najaar werd gezien. In jul werd dagelijks, doch in wisselende aantallen, ruitrek waargenomen. De presentie was in sep en okt het laagst. Opvallend was de Z-waartse beweging op 2011-2211, tijdens krachtige NW-wind. Deze trek golf werd zowel in ZH als in NH opgemerkt. Vergelijkbare bewegingen, ook met krachtige westelijke winden, zijn reeds eerder gezien, maar vinden beslist niet jaarlijks plaats. Beste dagen:
 2407 Zandv(2hr) 256N 2111 Schev(3hr) 253Z
 Hbz(3hr) 368N Egm(2hr) 256Z, 1N
 2507 Hbz(4hr) 176N Hbz(3hr) 494Z, 2N
 2011 Schev(4hr) 122Z Huisd(2hr) 343Z, 1N
 2111 Maasv(4hr) 162Z 2211 Hbz(4hr) 136Z
 In ZH werd slechts 3% van de Bergeenden op leeftijd gebracht (14% ad), in NH was dit 33% (85%) en in Wd 0%.

-Smient - *Anas penelope*

Nj'87 leverde niet veel Smienten op (n=2841; 2.4 ex/hr). 41% van de vogels werd in NH gezien, 35% in ZH en 24% in Wd. 59% van alle vogels vloog Z-waarts. In NH werden in jul 2 waarnemingen gedaan, en uit aug bereikten ons 4 gevallen. In sep werd de soort regelmatig gezien, doch altijd in kleine aantallen. In okt lopen de aantallen

iets op, doch de hoogste aantallen werden in de tweede helft van nov en begin dec gezien.

Beste dagen:

0411 Holwerd(2hr) 200tp. 1811 Schev(2hr) 188Z
1411 Maasv(5hr) 216Z,2N

In ZH werd 4% van de Smienten gesexed (m:v=1:1.0), In NH 64% (m:v=1:1.8) en in Wd 40% (m:v=1:5.5).

-Krakeend - *Anas strepera*

Krakeenden werden in alle maanden vastgesteld, doch nooit in hoge aantallen (n=89). Op 1711 werd te Egm in 1 uur 18 ex naar Z gezien, hetgeen de beste dag van nj'87 was. Van het totaal werd 20% gesexed (m:v=1:0.8).

-Wintertaling - *Anas crecca*

Ook de Wintertaling liet zich dit najaar niet in grote getalen zien (n=1143; 1.0ex/hr). 65% van de waarnemingen werd in NH verricht, 18% in ZH en 17% in Wd. Van het totaal vloog 61% naar Z. Vanaf begin aug waren de waarnemingen gelijkmatig verdeeld over het najaar met een piek in nov. Beste dag: 1110 Hbz(5hr) 52Z,6N
In ZH werd 1% gesexed (m:v=1:0.5), in NH was dit 44% (m:v=1:2.4) en in Wd 10% (m:v=1:1.4).

-Wilde Eend - *Anas platyrhynchos*

Het totaal van 515 Wilde Eenden is ook al nauwelijks het vermelden waard. De geringe gerichtheid van de langsvliegende vogels blijkt wel uit het feit dat 50% naar Z vloog; 67% van de vogels werd in NH gezien, 21% in Wd en 12% in ZH. Enig patroon viel nauwelijks te ontwaren uit de vastgestelde bewegingen, of het moest de verplaatsing in nov te Ame zijn, hetgeen tegelijkertijd de beste dag van het najaar was: 1011 Ame(2hr) 72W,10
In ZH werd 31% van de Wilde Eenden gesexed (m:v=1:0.7), in NH 74% (m:v=1:1.1) en in Wd 13% (m:v=1:0.7).

-Pijlstaart - *Anas acuta*

Ook bij de Pijlstaart bleven de aantallen onder de maat (n=807). De meeste ex werden nu eens in Wd gezien: 53%, tegen 34% in NH en 13% in ZH. 65% van alle vogels vloog naar Z. Er waren geen jul-waarnemingen, en slechts enkele aug-meldingen. In NH en ZH werden de meeste ex in de tweede helft van okt en in de laatste week van nov gezien. Begin nov werd echter aan de Friese waddenkust een flinke verplaatsing opgemerkt. Beste dagen:
1110 Goer(1hr) 31Z 1810 Hbz(3hr) 54Z
WeKa(2hr) 42Z 0411 Holwerd(2hr) 260W
Hbz(1hr) 19Z

ZH kon van 3% van de vogels de sexe bepaald worden(m:v=1:0.5), in NH bij 55% (m:v=1:2.0) en in Wd bij 21% (m:v=1:0.6).

-Zomertaling - *Anas querquedula*

0409 Hbz 1N 0210 Hbz 1Z

-Slobeend - *Anas clypeata*

Nj'87 leverde het matige totaal van 353ex op. 85% van de vogels werd in NH gezien en slechts 27% verkoos een Z-waartse vliegrichting. De soort werd in iedere maand vastgesteld, maar veruit de meeste meldingen kwamen uit nov. Beste dagen:
1411 Maasv(2hr) 27Z 2411 Hbz 150 tp.
In ZH werd 17% van de vogels gesexed (m:v=1:0.1), in NH 38% (m:v=1:1.8) en in Wd 0%.

-Krooneend - *Netta rufina*

0612 Hbz 2N

-Tafeleend - *Aythya ferina*

Het weinig verheffende totaal van 105ex werd gezien. In NH werd veruit het grootste deel gezien:75%. 50% van alle vogels vloog naar Z. Waarnemingen werden verspreid over het hele najaar gedaan met een lichte piek in eind okt en nov.

In ZH werd 31% gesexed (m:v=1:1.0), in NH 61% (m:v=1:0.3) en in Wd 57% (m:v=1:0.3).

-Kuifeend - *Aythya fuligula*

Ook een mager najaarstotaal voor de Kuifeend (n=311). Ook bij deze soort werd het merendeel van de vogels in NH gezien (78%). 41% van de vogels vloog naar Z. De Kuifeend werd in alle maanden gezien met de meeste meldingen tussen eind okt en begin dec. Beste dagen:

0312 Hbz(1hr) 22Z,13N 0612 Hbz(2hr) 26N
In ZH werd 43% gesexed (m:v=1:0.9), in NH 44% (m:v=1:1.1) en in Wd 58% (m:v=1:1.2).

-Toppereend - *Aythya marila*

In vergelijking met andere eende-soorten scoorde de Toppereend nog vrij aardig met 1070ex. In NH werd 70% van het totaal gezien, in Wd 27% en in ZH 3%. 59% van alle vogels vloog naar Z. Er was één jul-geval (2107 Hbz) en enkele meldingen uit aug. Rond eind sep werden al redelijke aantallen gezien. Hierna was het voorkomen onregelmatig tot de derde week van dec, toen in NH flinke aantallen gemeld werden. Beste dagen:
2909 Schier(2hr) 49W 3112 Tex(1hr) 91Z
1912 Hbz(3hr) 263Z,78N
In ZH werd 47% van de Toppers gesexed (m:v=1:0.9) in NH 38% (m:v=1:1.0) en in Wd 51% (m:v=1:1.7).

-Eidereend - *Somateria mollissima*

Dit najaar werden er bijzonder veel Eiders gezien (n=21.713; 18.4ex/hr). Dit totaal is vooral te danken aan enkele dagen met sterke trek in Wd. Het uurgem. in Wd ligt dan ook ver (76.0ex/hr) boven dat van de andere deelgebieden en was dan ook, na nj'77, het hoogste ooit daar vastgesteld. 69% van alle vogels werd in Wd gezien (95% (Z)W), 27% in NH (26% Z) en 4% (30% Z). Van jul tot sep werden kleine aantallen gezien. Vanaf eind sep liepen de aantallen in Wd op en in de derde week van okt barste daar de trek goed los. Deze massale verplaatsingen werden echter alleen op Ame opgemerkt, terwijl ook Tex, Vlie én Tersch 'be- mand' waren. Eind okt waren hier de aantallen weer afgenomen, om in de tweede nov-week weer tot een uitbarsting te komen. In NH volgde een week hierop een, minder massale, N-waartse verplaatsing, die tot begin dec aan zou houden. Beste dagen:
1810 Ame(2hr) 1440W 0911 Ame(4hr) 1735W
1910 Ame(2hr) 1504W,40 1011 Ame(3hr) 2448W
2210 Ame(2hr) 1182W 2111 Huisd(2hr) 94Z,520N
2310 Ame(1hr) 1220W
In ZH werd 41% van de Eiders gesexed (m:v=1:5.2), in NH 91% (m:v=1:3.8) en in Wd 27% (m:v=1:0.6).

-IJseend - *Clangula hyemalis*

Het magere totaal van nj'86 (40ex) werd dit najaar geëvenaard: 5ex in ZH, 21ex in NH en 14ex in Wd. Er was één aug-melding (0108 Egm 1N) en geen jul- of sep-waarnemingen. In de overige 3 maanden werd meer dan de helft van de vogels in nov gezien. Beste dag: 0911 Ame(2hr) 8W
85% van de vogels werd gesexed (m:v=1:0.6).

-Zwarte Zeeëend - *Melanitta nigra*

De Zwarte Zeeëend was dit najaar ondervertegenwoordigd (n=57.877; 49.1ex/hr). 54% van de vogels werd in NH gemeld (54% Z), 30% in Wd (87% (Z)W) en 16% in ZH (59% Z). In NH werden in jul redelijk veel Zwartjes gezien. In Wd werden de gebruikelijke aug-verplaatsingen vastgesteld. In tegenstelling tot NH en ZH, werd in Wd eind sep redelijke trek waargenomen. In NH en ZH zou het duren tot half okt voor er meer dan een 100-tal vogels per dag gezien werden. Nov levert voor NH en ZH de sterkste trek op, maar de vliegrichtingen verschillen nogal. In dec werden alleen nog in NH enige verplaatsingen vastgesteld. Beste dagen:
2609 Ame(8hr) 1234W,120
2909 Schier(5hr) 1040W,590
0511 Ame(5hr) 1005W,1180,1tp.
2111 Bloem(2hr) 65Z,914N,100tp.
2811 Hbz(7hr) 1166Z,402N
1012 Hbz(4hr) 1314Z,115N,21tp.

In ZH werd 4% van de Zwartjes gesexed (m:v=1:0.5), in NH 17% (m:v=1:0.5) en in Wd 5% (m:v=1:1.0).

-Grote Zeeëend - *Melanitta fusca*

Ook het totaal Grote Zeeëenden bleef ver achter bij voorgaande jaren (n=696; 0.6ex/hr). 52% van de waarnemingen viel in NH, 40% in Wd en 8% in ZH. Van alle vogels vloog 84% naar Z. In jul en aug werden slechts enkele ex gezien, het meest nog in Wd. Vanaf half sep werden de waarnemingen frequenter, en aan het eind van deze maand werden al redelijk veel vogels in Wd gezien. In NH en ZH waren de waarnemingen gelijkmatig over okt, nov en dec verdeeld. Beste dagen: 0308 Tersch(1hr) 45W, 210 2909 Schier(5hr) 76W, 10 In ZH werd 12% gesexed (m:v=1:1.3), in NH 37% (m:v=1:0.5) en in Wd 18% (m:v=1:0.5).

-Brilduiker - *Bucephala clangula*

Geen uitzonderlijk najaar voor de Brilduiker (n=473) In NH telde men de meeste Brilduikers (52%), in Wd 40% en 8% in ZH. 84% van de vogels vloog naar Z. Er was één aug-waarneming (2208 Hbz 1N) en 2 sep-meldingen. In okt werden slechts enkele ex gemeld. In nov is de soort echter regelmatig waargenomen. In de eerste twee weken van deze maand is er sprake van een trek golfje in zowel Wd als NH. In dec werden voornamelijk enkele heen en weer vliegende ex gemeld. Beste dagen: 0511 Hbz(4hr) 20Z, 12N 0911 Ame(4hr) 25W Ame(3hr) 37W 1011 Hbz(3hr) 40Z, 6N In ZH werd 36% gesexed (m:v=1:3.5), in NH 95% (m:v=1:2.2) en in Wd 91% (m:v=1:1.7).

-Nonnetje - *Mergus albellus*

In ZH werden 3ex gezien en in NH 16ex. Alle waarnemingen kwamen uit nov en dec.

-Middelste Zaagbek - *Mergus serrator*

Een mager aantal van 1624 ex(1.4ex/hr) werd gezien. Hiervan werd 46% in NH gezien, 30% in Wd en 24% in ZH. Van al deze vogels vloog 67% naar Z. Er werden diverse jul- en aug-waarnemingen gedaan in ZH en NH. Pas in okt was de soort regelmatig te zien en in NH vond behoorlijk sterke trek plaats. In ZH en Wd werden de grootste verplaatsingen pas in nov vastgesteld. In dec werd geen noemenswaardige trek meer waargenomen. Beste dagen: 1110 Hbz(8hr) 76Z, 2N 2011 Schev(7hr) 71Z 0911 Ame(4hr) 58W In ZH kon men bij 23% het geslacht bepalen (m:v=1:4.1), in NH bij 68% (m:v=1:2.8) en in Wd bij 62% (m:v=1:1.8).

-Grote Zaagbek - *Mergus merganser*

In ZH zag men 21ex van deze soort, in NH 9ex. Het eerste geval werd reeds op 0110 gesignaleerd (Hbz 1Z). Overige waarnemingen waren verspreid over nov en dec.

5.8 Ralachtigen - *Rallidae*

-Waterhoen - *Gallinula chloropus*

1912 Schev 1 tp.

-Meerkoet - *Fulica atra*

0507 Hbz 1N 1512 Schev 2 tp.
0912 Holwerd 7Z 1912 Schev 3 tp.

5.9 Steltlopers - *Haematopodidae*, *Charadriidae* & *Scolopacidae*

-Scholekster - *Haematopus ostralegus*

De Scholekster scoorde dit najaar niet hoog met een totaal van 3444ex (2.9ex/hr). NH nam 78% van de waarnemingen op haar conto (24% Z, 38% tp), ZH 18% (52% Z, 23% tp) en Wd 4% (51% (Z)W, 39%tp).

Het gehele najaar waren Scholeksters, al dan niet rondvliegend, aanwezig. Slechts in NH kon rond half sep misschien van een werkelijke verplaatsing gesproken worden: 1609 Hbz(4hr) 83N, 26tp.

-Kluut - *Recurvirostra avosetta*

0207 Hbz 5N

-Kleine Plevier - *Charadrius dubius*

2008 Hbz 3Z

-Bontbekplevier - *Charadrius hiaticula*

Er werden niet veel Bontbekplevieren gezien (n=653) en de meeste ex hiervan werden in NH gemeld (77%). De meeste waarnemingen kwamen uit aug, maar sep en okt leverden ook nog redelijke aantallen op met nog een piek op 1110. De laatste waarneming viel op 0711 te Egm: 7Z. Beste dagen: 1308 Hbz(3hr) 71Z 1110 Hbz(3hr) 192Z 1110 Goer(3hr) 27Z

-Strandplevier - *Charadrius alexandrinus*

3007 Hbz 4N 1308 Hbz 1Z
0108 Hbz 1N 2308 Hbz 1Z

-Morinelplevier - *Eudromias morinellus*

1209 Maasv 2Z

-Zilverplevier - *Pluvialis squatarola*

Het aan-tal waargenomen Zilverplevieren (n=173) is welhaast te verwaarlozen! De meeste ex werden gezien in NH. Het voorkomen was gelijkmatig verdeeld over de maanden aug t/m okt.

-Goudplevier - *Pluvialis apricaria*

De Goudplevier deed het zowaar beter dan de vorige soort met een totaal van 615ex. Vrijwel alle vogels werden in NH gezien (en geen één in ZH!). Hoewel in elke maand waargenomen, was aug toch de beste maand voor deze soort, dankzij één goede dag: 1708 Hbz(1hr) 480Z

-Kievit - *Vanellus vanellus*

Het najaarstotaal van 10.824ex is niet bijzonder te noemen. NH nam 78% van de waarnemingen voor haar rekening, ZH 17% en Wd 5%. Bijna 100% van de vogels vloog naar Z. Er werd een vijftal trek golfen vastgesteld, die hieronder vermeld worden. Opmerkelijk is het ontbreken van een trek golf in aug. Beste dagen: 1407 Hbz(3hr) 575Z 1010 Tex(2hr) 524Z 0210 Hbz(3hr) 488Z 1910 Nwijk(1hr) 1370Z 1010 Goer(3hr) 157Z 2010 Hbz(3hr) 2385Z, 1N Hbz(1hr) 575Z 2411 Hbz(4hr) 498Z, 3N Huisd(2hr) 1800Z

-Kanoetstrandloper - *Calidris canutus*

Een redelijk totaal voor de Kanoet dit najaar (n=1976). Vrijwel alle Kanoeten werden in NH gezien (94%). 42% van de vogels vloog naar Z. Gerichte N-waartse trek vond plaats eind jul en in aug. Hierna zou het tot nov duren tot er weer van enige trek sprake was. De aantallen trekkende vogels in nov in NH hebben mogelijk betrekking op Kanoeten, die (tijdelijk?) op de Hbz verbleven. Beste dagen: 2507 Hbz(4hr) 179N 1211 Hbz(2hr) 134Z 2308 Hbz(2hr) 324Z 2711 Hbz(4hr) 217N

-Drieteenstrandloper - *Calidris alba*

Slechts 1242ex werden gezien (1.1ex/hr). In NH en Wd werden resp. 47% en 27% van het totaal gezien. 29% van de vogels vloog naar Z en 37% verbleef tp. Van werkelijke (N-waartse!) trek was slechts sprake in de vierde week van jul in NH. De presentie was verder vrij gelijkmatig ver-

deeld over het najaar. Beste dagen:
2507 Hbz(5hr) 137N 2409 Bloem(1hr) 42Z
2210 Tersch(3hr) 130tp.

-Kleine Strandloper - *Calidris minuta*

Een opvallend hoog totaal van 56ex werd dit najaar gezien. Opmerkelijk is dat alle vogels werden gezien in NH. Alle waarnemingen werden verricht tussen de laatste week van jul en half sep. Late meldingen waren: 3009 Hbz 4Z en 1110 Hbz 1Z

Beste dagen:
2107 Hbz(3hr) 17N 1609 Hbz(2hr) 16Z
2407 Hbz(3hr) 9N

-Krombekstrandloper - *Calidris ferruginea*

Er werden ook redelijk veel Krombekken gezien (n=32). Ook van deze soort werden alle waarnemingen in NH gedaan.

2107 Hbz 3N 1309 Hbz 3Z
2408 Egm 5Z 1609 Hbz 6Z
0109 Hbz 2Z Egm(2hr) 13Z

-Paarse Strandloper - *Calidris maritima*

Er werden 362ex gezien, waarvan het grootste deel in ZH werd gezien (80%) en géén in Wd. De meeste vogels (59%) verbleven tp. Er was één jul-waarneming (2507 Hbz 1N) en diverse aug-meldingen. Vanaf sep was de soort regelmatig te zien. Hoewel in ZH redelijk wat langstreckende groepjes gezien werden, kan er vanuit gegaan worden dat het ook hier om tp-verblijvende vogels ging. Beste dagen: 2911 Schev 61tp. 1912 Schev 54tp.

-Bonte Strandloper - *Calidris alpina*

Er werden maar weinig Bontjes waargenomen (n=1257; 1.1ex/hr). Veruit de meeste meldingen kwamen uit NH (80%), met slechts 12% in ZH en 8% in Wd. 60% van de vogels vloog naar Z. Hoewel in alle maanden waargenomen, was er een duidelijke Z-waartse piek waarneembaar van eind sep tot eind okt. In nov en dec vlogen vrijwel alle Bontjes naar N, zodat we kunnen ztellen, dat er hier sprake was van overwinterende, rondvliegende vogels.

Beste dagen:
1110 Hbz(6hr) 44Z 2710 Hbz(2hr) 39Z

-Kemphaan - *Philomachus pugnax*

1407 Hbz 3Z 1108 Tex 1Z
0908 Hbz 6Z 2709 Hbz 1N
1108 Hbz 21Z

-Watersnip - *Gallinago gallinago*

Het indrukwekkende totaal van 1196 Watersnippen werd dit najaar bereikt. De meeste ex werden in NH gezien (69%), doch door toedoen van de Friese waddenkust werd ook een flink deel uit Wd gemeld (30%). De grootste trek golf vond plaats in aug en begin sep. In okt en nov werden op dagen met O-wind ook redelijke aantallen gezien. Beste dagen: 0908 Hbz(3hr) 152Z 0411 Holwerd 250tp.
0109 Hbz(3hr) 154Z 2211 Hbz(1hr) 79Z
2010 Hbz(3hr) 79Z

-Houtsnip - *Scolopax rusticola*

2110 Hbz 2Z 1111 Hbz 1Z

-Grutto - *Limosa limosa*

Van deze soort werden 26ex gezien. Vrijwel alle waarnemingen kwamen uit NH en werden gedaan in jul en aug. Uitermate laat was de volgende melding: 1912 Egm 1N

-Rosse Grutto - *Limosa lapponica*

Een miniem totaal van 456ex werd bereikt. In NH en Wd werden de meeste ex gezien (64% resp. 21%). 93% van de vogels vloog naar Z. Waarnemingen waren over alle maanden verdeeld: van een gepiekt doorkomen was geen sprake. Beste dag: 1209 Hbz 38Z

-Regenwulp - *Numenius phaeopus*

Het magere totaal van 255ex werd gezien. In NH en ZH werden resp. 44% en 56% van het totaal gezien; in Wd zag men slechts 3ex. 83% van alle vogels vloog naar Z. De meeste vogels werden gezien in jul (NH) en aug (ZH). In sep nam het aantal meldingen snel af en okt leverde slechts 2 gevallen op. Beste dag: 2607 Maasv(3hr) 26Z

-Wulp - *Numenius arquata*

Dit najaar werd een totaal van 495 Wulpen gezien. De meeste vogels werden in NH gezien (72%) tegen 16% in ZH en 12% in Wd. 82% van de vogels vloog naar Z. In jul en vooral aug waren regelmatig Wulpen te zien. Hierna was het voorkomen onregelmatig met 2 opvallende dagen met trek in resp. sep en nov:

2609 Hbz(2hr) 97Z,1N 2811 Hbz(4hr) 42N

-Zwarte Ruiter - *Tringa erythropus*

1707 Hbz 1Z 2008 Hbz 1Z
0208 Egm 3Z 0109 Hbz 2Z

-Tureluur - *Tringa totanus*

Zeer weinig Tureluurs werden gezien (n=285). Maar liefst 74% van de waarnemingen kwam uit NH. 68% van de vogels vloog naar Z. Evenals de meeste andere steltlopers, werden de meeste Tureluurs in de tweede helft van jul en in aug gezien. De meeste overige meldingen kwamen uit okt. Beste dagen:

1108 Hbz(1hr) 25Z 2310 Hbz(2hr) 30Z

-Groenpootruiter - *Tringa nebularia*

Het totaal van 69ex van deze soort is nog redelijk in vergelijking met de vorige soort. Ook bij deze soort werd het grootste deel in NH gezien (72%). De Groenpootruiter werd voornamelijk in jul en aug gezien. Er waren 3 sep-waarnemingen en de laatste melding was: 2010 Hbz 5Z.

-Witgatje - *Tringa ochropus*

1607 Egm 1Z 2008 Hbz(2hr) 3Z

-Bosruiter - *Tringa glareola*

1407 Hbz 2Z 1308 Hbz 1Z
2107 Hbz 2N 2008 Hbz 1Z

-Oeverloper - *Actitis hypoleucos*

Geen schokkend totaal voor deze soort (n=225). 64% van de vogels werd in NH gezien, tegen 35% in ZH. Slechts 54% vloog naar Z en 41% verbleef tp. Jul en aug waren de maanden voor deze soort. Afgezien van een topdag op 0109, werden er in sep nog enkele vogels gezien en was er één okt-waarneming: 0410 Schev 1Z. Beste dagen: 2008 Schev 24tp. 0109 Hbz(3hr) 70Z,12tp.
Hbz(2hr) 28Z,12tp.

-Steenloper - *Arenaria interpres*

Nj'87 bleek één van de beste najaren voor deze soort (n=5010; 4.0ex/hr). Het overgrote deel werd in NH gezien (89%) tegen 10% in ZH en 1% in Wd. Zoals gebruikelijk verbleven de meeste vogels tp (81% van het totaal). Steenlopers waren het gehele najaar aanwezig op pieren en strekdammen langs de kust. In jul waren de aantallen het laagst. In NH en ZH werden de hoogste aantallen vanaf eind okt geteld. Beste dagen: 2710 Hbz(3hr) 109Z,245N 2211 Hbz 500tp.
0711 Huisd 700tp. 1912 Schev 131tp.

-Grauwe Franjepoot - *Phalaropus lobatus*

1508 Maasv 1 franjepoot spec tp. 1608 Hbz 1Z

-Rosse Franjepoot - *Phalaropus fulicarius*

1910 Tex 1tp. 0612 Hbz 2tp.
0211 Hbz 1tp.

5.10 Jagers - *Stercorariidae*

-Middelste Jager - *Stercorarius pomarinus*

Slechts 71ex werden gezien. De waarnemingen waren vrij gelijk over de deelgebieden verdeeld. In NH waren opvallend veel aug-waarnemingen. In sep kwamen de meeste meldingen uit het eind van de maand in Wd, terwijl in NH en ZH niet alleen in sep, maar ook in okt en nov met enige regelmaat Middelste Jagers gezien werden. Beste dagen:

2608 Hbz 4N 1411 Maasv(6hr) 13Z
2709 Schier(5hr) 11W

Bij 70% van de waargenomen vogels werd iets over het kleed vermeld; hiervan bleek 50% onvolwassen, en 50% adult lichte fase. Op 0108 werd te Hbz een subadult donkere fase gezien.

-Kleine Jager - *Stercorarius parasiticus*

Het aantal Kleine Jagers bleef dit najaar onder de maat (n=1381; 1.2ex/hr). De meeste vogels werden gezien in NH (64%) tegen 21% in Wd en 15% in ZH. Van het totaal vloog 50% naar Z. In jul werden al regelmatig enkele vogels gezien, terwijl in aug in ZH en NH de soort al dagelijks met meerdere ex vertegenwoordigd was. Eind aug leverde in NH zelfs de hoogste najaarstotalen op. Hierna werd nog slechts één topdag genoteerd en wel in Wd in eind sep. Wel waren Kleine Jagers gedurende sep en okt nog regelmatige gasten; in nov vielen nog een 10-tal waarnemingen en dec leverde één melding op. Beste dagen:

2608 Hbz(9hr) 4Z, 45N 2908 Hbz(6hr) 51Z, 66N
2808 Hbz(7hr) 23Z, 104N 2709 Ame(8hr) 93W

In ZH werd bij 71% van de vogels iets over het kleed opgemerkt; hiervan was 29% onvolwassen, 45% adult lichte fase en 26% adult donkere fase. In NH waren deze waarden 45% (resp. 43%, 47% en 10%) en in Wd 34% (resp. 37%, 47% en 16%).

-Kleinste Jager - *Stercorarius longicaudus* (CDNA)

3007 Hbz lad.Z 2908 Hbz limm.tp.

0308 Schev lad.N 1509 Ame lad.W

0708 Hbz lad.Z 2709 Tersch lad.W

0808 Hbz limm.N Schier lad.W

2808 Hbz lad.N

(10% 1st c.y., 1% 2nd c.y. en 89% ad) en in Wd 88% (10% 1st c.y. en 90% ad).

-Vorkstaartmeeuw - *Larus sabini*

Maar liefst 27ex van deze soort werden dit najaar genoteerd. Hiermee wordt het recordnajaar '77 geëvenaard. Opmerkelijk zijn de waarnemingen in jul en aug. Uit deze periode stammen ook enkele waarnemingen, die niet op uurtotaalkaart zijn ingevuld. Dit merkwaardige zomervoorkomen speelde zich tegelijkertijd af met een influx van jonge (en eerste zomer-) Drieteenmeeuwen. De waargenomen suggereerden een onwaarschijnlijk beeld van rui- en broedverloop. Enige scepsis ten opzichte van deze zomerwaarnemingen is dus geboden. Niet-tegenvoerstaande het voorafgaande blijft het feit dat nj'87 uitzonderlijke aantallen Vorkstaartmeeuwen onder onze kust bracht. Jammer genoeg waren veel waarnemingen niet of onvoldoende gedocumenteerd. Opvallend zijn de simultane waarnemingen eind sep op enkele waddeneilanden. NH en ZH kregen hun deel pas in okt. Alle vogels werden als juveniel omschreven, tenzij anders vermeld; het ex van Goer was van onbekende leeftijd.

*3007 Hbz lad.Z	*2809 Ame 2W
*0108 Bloem 1N	*2909 Schier 1W
1509 Tex 1Z	0710 Nwijk 1Z
2609 Schier 2W	*0910 Schev 1Z
* Tersch 1W	1410 Hbz 1Z
*2709 Goer 1Z	1710 Bloem 1N
* Tersch 4W	Hbz 1Z
Ame 1W	1810 Hbz 1Z
Schier 2W	*2111 Bloem 1N
*2809 Tersch 2W	Maasv 1Z

-Zwartkopmeeuw - *Larus melanocephalus*

0707 Hbz 1 3rd c.y.N	1710 Hbz lad. Z
1107 Hbz 1 3rd c.y.N	Egm lad.Z
2207 Schev lad.Z	2110 Hbz lad.Z
0808 Hbz lad.Z	*2410 Goer 2Z
0809 IJm 1 2nd c.y.tp.	0111 Hbz lad.Z
2509 Hbz 1 2nd c.y.N	* Goer 1Z
*2609 Maasv 1 2nd c.y.Z	2111 Maasv lad.Z
1 2nd c.y.tp.	Schev 1 1st c.y.Z
1110 Goer lad.Z	

-Kokmeeuw - *Larus ridibundus*

Nj'87 kan de boeken in als een goed najaar voor de Kokmeeuw (n=38.557; 32.7ex/hr). Veruit de meeste Kokmeeuwen werden in NH gezien (75%), terwijl in ZH en Wd resp. 18% en 7% van het totaal gezien werd. In ZH vloog 75% naar Z en verbleef 23% tp, in NH was dit resp. 88% en 2% en in Wd resp. 87% en 11%. Zoals gewoonlijk waren er verschillende trekpieken te onderscheiden: ditmaal vonden die begin aug, rond 2008, begin okt, half okt en rond 2011 plaats. Beste dagen:

0208 Bloem(3hr) 1387Z, 21N 1810 Hbz(4hr) 3294Z, 3N
2008 Schev(2hr) 997Z 1910 Nwijk(1hr) 1200tp.

Hbz(4hr) 916Z, 2N 2010 Hbz(3hr) 5009Z, 7N

0110 Hbz(3hr) 920Z, 3N 2111 Hbz(3hr) 1002Z, 10N

In ZH werd 12% van de vogels op leeftijd gebracht

(hiervan was 33% 1st c.y., 1% 2nd c.y. en 66%

ad.), in NH 64% (15% 1st c.y., 1% 2nd c.y. en

84% ad.) en in Wd 39% (19% 1st c.y., 2% 2nd c.y.

en 79% ad.).

5.11 Meeuwen & Sterns - *Laridae*

-Dwergmeeuw - *Larus minutus*

Er werden iets meer Dwergmeeuwen gezien dan de vorige jaren (n=7770; 6.6ex/hr), maar van een topnajaar was zeker geen sprake. In ZH werd 38% van het totaal gezien (hiervan vloog 94% naar Z), in NH 50% (60% Z) en in Wd 12% (94% Z). De soort werd gedurende het hele najaar waargenomen, doch was schaars in jul; de meeste Dwergmeeuwen vlogen langs in de eerste helft van nov. Beste dagen:

0111 Goer(7hr) 394Z 1211 Hbz(5hr) 565Z, 95N

Egm(3hr) 3Z, 223N 1411 Maasv(9hr) 1191Z, 1N

0411 Ame(1hr) 148Z Hbz(4hr) 453Z, 31N

In ZH werd 30% van de vogels op leeftijd gebracht

(6% 1st c.y., 3% 2nd c.y. en 91% ad), in NH 99%

-Stormmeeuw - *Larus canus*

Hoewel numeriek geen record-najaar (n=24.940), is dit wel het geval wat betreft het uurgem. (21.2ex/hr). De hoogste aantallen werden in NH gezien (90%), tegen 8% in ZH en 2% in Wd. Aan deze percentages moet echter niet te veel waarde gehecht worden, aangezien alleen te Nwijk, Bloem (meestal) en Hbz consequent Stormmeeuwen geteld worden. In ZH vloog 73% van de vogels naar Z en verbleef 21% tp, in NH was dit resp. 58% en 12% en in Wd resp. 89% en 5%. Alleen te Hbz was van enig trekpatroon sprake. Begin jul bracht aldaar de gebruikelijke hoge aantallen. De hoogste aantallen passeerden echter tussen half okt en eind nov. De Stormmeeuw was overigens gedurende het

gehele najaar een algemene verschijning langs de kust. Beste dagen:

0907 Hbz(4hr) 981Z,467N 2111 Hbz(3hr) 807Z,46N
1810 Hbz(4hr) 1118Z,6N 1912 Hbz(4hr) 841Z,57N
1111 Hbz(5hr) 483Z,603N

In ZH werd 25% van de vogels op leeftijd gebracht (21% 1st c.y., 9% 2nd c.y., 1% 3rd c.y. en 69% ad.), in NH 83% (resp. 10%,15%,0%,75%) en in Wd 93% (resp. 14%,14%,9%,63%).

- Geelpootmeeuw - *Larus cacchinans* (CDNA)

0507 Schev 1Z 0808 Schev 1ad.tp.

-Kleine Mantelmeeuw - *Larus fuscus*

Een matig najaar voor de Kleine Mantelmeeuw (n=12.469; 10.6ex/hr). Helaas is ook deze meeuw niet op alle posten systematisch geteld (o.a. niet te Schev, Maasv en WeKa), zodat het beeld uit ZH onvolledig is (10% van alle vogels werd hier gezien, tegen 82% in NH en 8% in Wd). De vlieg-richting per deelgebied was als volgt: ZH 89% Z, 4% tp., NH 65% Z, 10% tp., Wd 85% (Z)W, 5% tp. De Z-waartse trek kwam eind jul goed op gang en bereikte in aug een hoogtepunt. Na half sep werden de waargenomen aantallen aanzienlijk lager. Echter ook in dec werden nog enkele 10-tallen Kleine Mantelmeeuwen opgemerkt in ZH en NH. Beste dagen:

1107 Hbz(3hr) 91Z,30N,300tp
2708 Egm(1hr) 241Z,16N 2708 Hbz(4hr) 321Z,9N
Hbz(6hr) 344Z,44N 0609 Hbz(6hr) 217Z,400N
2308 Bloem(2hr) 590Z,3N
In ZH werd bij 70% van de vogels iets over de leeftijd vermeld (25% 1st c.y., 0% 2nd c.y., 0% 3rd/4th c.y. en 75% ad.), in NH bij 87% (resp. 22%, 2%, 2% en 74%) en in Wd bij 85% (resp. 11%, 1%, 3% en 85%).

-Grote Burgemeester - *Larus hyperboreus*

1110 Egm 1ad.Z *2111 Maasv 1 1st c.y.Z
1710 Hbz 1ad.tp. *0512 Maasv 1 2nd/3rd c.y.Z
0511 Ame 1 1st c.y.W 1912 Egm 1 1st c.y.Z

-Grote Mantelmeeuw - *Larus marinus*

Het najaarstotaal Grote mantel-meeuwen (n=7046; 6.0ex/hr) is ronduit laag te noemen. In ZH werd hiervan slechts 5% gezien (zie commentaar bij overige meeuwen), in NH 51% en in Wd 44%. De vlieg-richting per deelgebied was nogal verschillend: ZH 70% Z, 16% tp, NH 48% Z, 6% tp en Wd 82% (Z)W, 8% tp.

De Grote Mantelmeeuw was gedurende het gehele najaar, met uitzondering van jul, een algemene verschijning. In ZH en NH kon geen duidelijke trekpatroon worden gesignaleerd, terwijl in Wd de hoogste aantallen eind sep passeerden. Beste dagen
2609 Ame(9hr) 955W 2809 Schier(4hr) 207W
2709 Ame(7hr) 145W 1211 Hbz(5hr) 49Z,132N
In ZH werd 60% van de vogels op leeftijd gebracht (13% 1st c.y., 1% 2nd c.y., 5% 3rd/4th c.y. en 81% ad.), in NH 96% (resp. 12%, 3%, 2% en 83%) en in Wd 45% (resp. 10%, 3%, 16%(!) en 71%).

-Drieteenmeeuw - *Rissa tridactyla*

Op het eerste gezicht is nj'87 een gewoon najaar voor de Drieteenmeeuw (n=11.107; 9.4ex/hr). 23% van de vogels werd in ZH gezien (82% Z, 9% tp), 40% in NH (36% Z, 12% tp) en 37% in Wd (98% (Z)W, 0% tp). De vrij hoge aantallen tp-verblijvende vogels in NH en ZH impliceren echter al dat er iets opmerkelijks aan de hand was: eind jul/begin aug werden opvallend hoge aantallen juveniele Drieteenmeeuwen langs onze kust gezien. De eerste vogels werden dit najaar op 1707 gezien. Pas op 2407 werden opnieuw Drieteenmeeuwen gesignaleerd en vanaf die dag tot en met 0808 werden ze dagelijks in bovengemiddelde aantallen gemeld. Daarna waren Drieteenmeeuwen nog tot eind aug een regelmatige verschijning. In sep namen de aantallen sterk af. In de periode 2407 t/m 3108 werden intotaal 2768 ex gezien; in ZH 693 ex (38% Z, 31% tp), in NH 1565 ex (17% Z, 8% tp) en in Wd 510 ex (92% W, 1% tp.). De meerderheid

van de vogels in deze periode was juveniel: 81%, tegen 2% 2nd c.y. en 17% adult. Er was in deze periode duidelijk sprake van een 'wreck' van net uitgevlogen Drieteenmeeuwen, die vele vogels niet overleefd hebben; vermoedelijk valt dit voor een deel te verklaren door het ongebruikelijk zware weer midden in de zomer op de Noordzee. Het duurde tot eind sep alvorens zich een nieuwe trek golf Drieteenmeeuwen aandiende (alleen in Wd). half okt vond een kleine trek golf plaats in NH; rond half nov (alle deelgebieden) en eind nov (NH) waren de trek golven iets omvangrijker. Rond 2012 werden tenslotte de laatste noemenswaardige aantallen opgemerkt (ZH & NH). Beste dagen:

2707 Hbz(8hr) 10Z,469N,19tp.
2709 Tersch(5hr) 578W 2011 Schev(7hr) 540Z,21N
Ame(10hr) 2154W 2811 Egm(3hr) 2Z,686N
2809 Ame(2hr) 435W Hbz(5hr) 19N,400tp
In ZH werd 59% van de vogels op leeftijd gebracht (46% 1st c.y., 2% 2nd c.y. en 58% ad), in NH 62% (resp. 41%,0%,59%) en in Wd 13% (resp. 33%,0%,67%).

-Reuzenster - *Sterna caspia*

2407 Hbz 1ad.N 2108 Hbz 1ad.Z

-Grote Stern - *Sterna sandvicensis*

Er werden dit najaar 33.119 Grote Sterns geteld langs onze kust. Het uurgem.(28.1ex/hr) is het hoogste sinds nj'82. De overgrote meerderheid van de vogels werd in NH gezien (67%), tegen 19% in ZH en 14% in Wd. De vlieg-richting in ZH (87% Z) en Wd (85% W) verschilde nogal van die in NH (67% Z) als gevolg van de gebruikelijke N-waartse verplaatsingen, die in de nazomer in het laatstgenoemde deelgebied plaatsvonden. Grote Sterns werden in jul aug en sep vrijwel elk uur waargenomen; de hoogste aantallen trokken vanaf eind aug tot eind sep door, echter pas vanaf begin sep duidelijk Z-waarts gericht. De laatste ex per deelgebied waren: ZH 2410, NH 1411 (Egm 1Z) en Wd 2610. Beste dagen:
2807 Hbz(4hr) 39Z,617N 1609 Hbz(4hr) 1007Z,14N
2808 Hbz(7hr) 828Z,470N 2409 Hbz(6hr) 909Z,31N
2908 Maasv(9hr) 890Z,36N 2609 Maasv(11hr) 704Z
Hbz(6hr) 515Z,212N Ame(9hr) 813Z
22% van de vogels werd op leeftijd gebracht; hier van was 17% 1st c.y. en 83% adult.

-Visdief/Noordse Stern - *Sterna hirundo/paradisaea*

Voordat hier op de gebeurtenissen van het onderhavige najaar ingegaan kan worden, moet eerst een fout gerectificeerd worden, die in verslag nr.32 geslopen is bij de tekst van de Visdief/Noordse Stern: in deze tekst zijn najaarstotaal en uurgem alleen gebaseerd op ongedetermineerde 'diefjes'; deze getallen voor het hele soortencomplex moeten zijn: n=37.563; 27.5ex/hr.; hierdoor valt het genoemde dieptepunt in de CvZ-annalen voor nj'86 dus weg!
Terug naar nj'87. Qua uurgem. was dit najaar een doorsnee najaar voor de 'noordse dief' (n=53.6ex/hr; n=63.213). In ZH man men 35% van het totaal waar (94% Z), in NH 57% (89% Z) en in Wd slechts 8% (94% W). In jul, aug en sep was de dief een algemene verschijning. De trekpiek vond in de tweede helft van aug plaats, terwijl ook rond half sep weer flinke aantallen langsvlogen. In okt werden de waargenomen aantallen drastisch lager; in nov werden 5ex gezien, de laatste op 2111 (Noordse Stern; Hbz 1Z). De laatste Visdief werd op 0711 gezien (Huisd 1Z). Beste dagen:
1508 Maasv(11hr) 3351Z,108N
1608 Maasv(7hr) 2681Z,61N
2808 Hbz(7hr) 1916Z,170N
2908 Maasv(9hr) 3422Z,81N
3008 Maasv(5hr) 1845Z,206N
Hbz(5hr) 3088Z,65N
1609 Egm(4hr) 2522Z
Hbz(4hr) 3672Z,3N
In ZH werd 16% van de vogels op soort gedetermineerd (97% Visdief), in NH 44% (74% Visdief) en in Wd 13% (75% Visdief). Het landelijk percentage op soort gedetermineerde 'dieven' was 32%

(78% Visdief). Bij 75% van de Visdieven werd de leeftijd vermeld (24% 1st c.y. en 76% ad), terwijl maar liefst 95% van de Noordse Sterns op leeftijd gebracht werd (25% 1st c.y. en 75% ad.).

-Dwergstern - *Sterna albifrons*

Nj'87 bracht in totaal 917 Dwergsterns (0.8ex/hr), en is gemiddeld te noemen. 24% van de vogels werd in ZH gesignaleerd, 57% in NH en slechts 9% in Wd. De trek was sterk gericht (96% Z) en bereikte een hoogtepunt in de tweede decade van aug. Rond half sep werd nog een trek golfje opgemerkt; daarna namen de aantallen snel af. De laatste waarnemingen vielen op 2409 in NH, op 2609 in ZH en op 2709 in Wd. De Dwergsterns waren dus vroeg weg. Beste dagen:

1108 Hbz(3hr) 103Z	1608 Hbz(3hr) 88Z
1408 Hbz(2hr) 47Z,6N	1609 Egm(3hr) 55Z
1608 Maasv(7hr) 73Z	

-Zwarte Stern - *Chlidonias niger*

De aantallen Zwarte Sterns (n=590; 0.5ex/hr) waren dit najaar wat aan de lage kant. 19% van het totaal werd in ZH geteld (96% Z), tegen 77% in NH (67% Z) en 4% in Wd(100% W). De eerste vogels werden eind jul opgemerkt en daarna werd de soort tot begin okt regelmatig, doch in kleine aantallen gezien. De doortrek was geconcentreerd in de derde decade van aug. In ZH werd de laatste Zwarte Stern gezien op 0410 te Nwijk, in NH op 0110 en in Wd op 2609. Beste dagen:

2008 Hbz(4hr) 42Z	2908 Maasv(3hr) 24Z
2408 Hbz(2hr) 10Z,17N	

5.12 Alkachtigen - *Alcidae*

-Alk/Zeekoet - *Alca torda/Uria aalge*

Opnieuw een goed najaar voor de alk/zeekoet (n=5903; 5.0ex/hr), hoewel de aantallen van twee voorgaande jaren niet gehaald werden. In NH werden, zoals gebruikelijk, de meeste vogels waargenomen (70%), tegen 15% in de overige twee deelgebieden. De vliegrichting verschilt per deelgebied doorgaans sterk en ook dit najaar was dit het geval. Zo vloog in ZH 74% van de alk/zeekoeten Z-waarts en werd 5% tp genoteerd. In NH waren deze percentages resp. 20% en 2% en in Wd resp. 66% en 4%. In jul (30 ex, allen NH) en aug (10 ex, op één na allen in NH) was de 'soort' nog vrij schaars. De eerste grotere aantallen werden eind sep gemeld (NH en in mindere mate Wd). Het zou vervolgens tot begin nov duren, alvorens er weer aantallen van formaat gezien werden (alleen NH). Voorts bleven de aantallen gedurende de gehele maand nov vrij hoog; in dec werden beduidend lagere aantallen gezien. Beste dagen:

2709 Hbz(10hr) 4Z,464N	1211 Hbz(5hr) 40Z,236N
0111 Hbz(4hr) 6Z,213N	1411 Maasv(9hr) 242Z,4N

Verhoudingsgewijs werden dit najaar meer Alken gezien dan in de afgelopen jaren. In ZH kon 14% van de vogels op soort worden gedetermineerd (24% Alk), in NH 9% (20% Alk) en in Wd 10% (hier slechts 1% Alk).

-Zwarte Zeekoet - *Cephus grylle* (CDNA)

0409 Hbz 1Z

-Kleine Alk - *Alle alle*

Opnieuw een exceptioneel najaar voor deze soort; de 186 waargenomen ex is een nieuw record. Maar liefst 90% van dit aantal werd in NH gezien en 5% in elk van de andere deelgebieden. De eerste waarnemingen werden reeds gedaan op 2709 (WeKa 1Z; Hbz 1N). Na slechts één okt-melding, barstte de 'influx' pas in nov echt los met een ongekende climax op 2611. Ook de twee hieropvolgende dagen leverden nog vrij veel ex op. Tenslotte werden in dec nog 16 ex gezien. Opmerkelijk is ook de waarneming van 2 ex aan de Friese waddenkust te Holwerd op 2111. Beste dagen:

1111 Hbz(5hr) 2Z,6N,2tp.	2711 Hbz(6hr) 1Z,30N
2211 Hbz(3hr) 2Z,9N	2811 Egm(3hr) 5N
2611 Hbz(7hr) 1Z,60N,1tp.	Hbz(3hr) 1Z,9N

-Papegaaiduiker - *Fratercula arctica*

Het najaarstotaal (n=44) wordt slechts overtroffen door adt van nj'83. Zoals gebruikelijk werden de hoogste aantallen gezien in NH (39 ex). De verdeling per maand is als volgt: jul-1, aug-0, sep-0, okt-7, nov-32, dec-4. Beste dagen:

2410 Hbz 3Z	2611 Hbz 5N
0211 Hbz 2N,1tp.	2711 Hbz 5N
0611 Hbz 3N	2811 Egm 1Z,2N
0711 Hbz 1Z,2N	

De volgende waarnemingen kwamen niet voor aanvaarding in aanmerking:

2507 Hbz 1N	2211 Maasv 1Z
0910 Schev 1Z	2911 Egm 1N
1511 Maasv 1Z	

5.13 Roofvogels - *Accipitridae* & *Falconidae*

-Bruine Kiekendief - *Circus aeruginosus*

Van de 12 meldingen, werden er 10 vogels in aug gezien (allen NH) en 2 in okt (beide ZH) gezien.

-Blauwe Kiekendief - *Circus cyaneus*

Er waren 1 sep-, 6 okt- en 8 nov-waarnemingen. De meeste ex werden in NH gezien.

-Rode Wouw - *Milvus milvus*

0310 Goer 1tp.

-Zeearend - *Haliaeetus albicilla*

2111 Holwerd limm.0

-Sperwer - *Accipiter nisus*

Er waren meldingen uit sep (1), okt (9), nov (5) en dec (1). De meeste vogels werden in NH gezien.

-Buizerd - *Buteo buteo*

1910 Ame 1W

-Torenvalk - *Falco tinnunculus*

In jul werd 1 Torenvalk gezien, in aug 5, in sep 11, in okt 9, in nov 2 en in dec 1. Wederom kwamen de meeste waarnemingen uit NH.

-Boomvalk - *Falco subbuteo*

Boomvalken werden gezien in jul (2), aug (3), sep (13) en okt (3). Op één ZH-geval na, kwamen alle meldingen uit NH.

-Smelleken - *Falco columbarius*

Er waren 1 sep-, 7 okt- en 3 nov-waarnemingen. Van deze vogels waren er 6 in ZH gezien, 4 in NH en 4 in Wd.

-Slechtvalk - *Falco peregrinus*

0110 Hbz 1Z	1110 WeKa 1Z
-------------	--------------

5.14 Zeezoogdieren (Zeehonden) - *Phocidae*

-Gewone Zeehond - *Phoca vitulina*

2210 Ame 1Z	1111 Ame 1Z
0511 Ame 1N	2812 Hbz 1vrouw tp.
0611 Ame 1N	

-Grijze Zeehond - *Halichoerus grypus*

1208 Vlie 1 tp.	1910 Ame 1 tp.
2008 Vlie 1 tp.	